

Předmluva

Emanuel Rádl v předmluvě k anglickému vydání *Dějiny biologických teorií* napsal v roce 1930 následující slova: „Psát knihu je ohromné potěšení, avšak největší radost zažívá autor, když je jeho snažení u konce, když má pocit, že je už volný a smí se věnovat jiným věcem. Když jsem dopsal svou knihu, cítil jsem se právě v takovém šťastném rozpoložení [...] Přitom revize knihy se stala nutností.“ S velmi podobnými pocity jsem i já přistoupil k úkolu zpracovat do souhrnné podoby výsledky dosavadního zkoumání historie našeho environmentálně filosofického myšlení. Předcházející dvě publikované práce k tématu¹ si vyžádaly ve snaze o propojení pohledu na českou a slovenskou filosofickou scénu právě takovou revizi, o jaké píše Rádl. V tomto novém čtení bylo nutno řadu původních detailů vypustit, nový ponor do problematiky však přinesl i dosud neznámé informace, a tedy i jistou proměnu původního celkového hodnocení situace. Především tak nyní můžeme upozornit, že již v 19. století byla naše společnost konfrontována

¹ Jemelka, P., *Environmentalismus v českém filosofickém myšlení 1. poloviny 20. století*, Masarykova univerzita, Brno 2002 a Jemelka, P., Lesňák, S., Rozemberg, A., *Environmentalismus a slovenská filozofia*, FF UCM, Trnava 2010.

s faktem rozsáhlé krize, která postihla přírodu a krajinu. Nová zjištění se však týkají i našich podstatně novějších dějin a s nimi spojených peripetií reflexe environmentální problematiky.

Úvod

Tato kniha nabízí čtenářům výsledky dosavadního zkoumání dějin environmentálně filosofického myšlení v kontextech vývoje naší duchovní kultury i společenských poměrů. Zatímco v zahraničí tvoří toto téma standardní součást filosofické a etické historiografie, u nás dosud stojí poněkud stranou pozornosti. Přitom se jedná o problematiku bytostně filosofickou (vztah člověka a světa), navíc nabývající na naléhavosti v kontextech globální krize prostředí. Retrospektiva pak usiluje o doplnění obrazu dějin našeho myšlení (filosofie i vědy) o dosud neodhalené detaily a souvislosti a hledá i odpověď na otázku po původnosti myšlení našich autorů. Jde tak o konkrétní příspěvek k uvažování o roli, kterou sehrávalo a sehrává filosofické myšlení v celku naší duchovní kultury.

V tomto úsilí tak má smysl a dobré odůvodnění i snaha o propojení pohledu na českou a slovenskou historii. Slovensko s námi pojí dlouhé období společného vývoje a především neutuchající kulturní kontakt, obohacující oba národy. I tato práce by se chtěla stát příspěvkem k jeho dalšímu rozvoji.

Práce na textu byla vedena úsilím o syntetizující pohled, který by zachytil významné charakteristické rysy našeho filosofického myšlení. V tomto rámci pak šlo také o hledání autorů, kteří svým myšlením

i volbou tématu dokázali překročit obvyklý dobový rámec, a mohou tak být považováni za průkopníky nových otázek. Ne vždy přinesla tato originalita kvalitní výsledky. I tak však nalézáme a v této práci předkládáme důkazy pro obhajobu názoru, že původní a autentická filosofická tvorba byla a zůstává velmi významnou součástí naší duchovní kultury. Zabývat se dějinami domácího filosofického myšlení má tedy v našem pojetí smysl a v konkrétních podobách může i dnešku nabízet pozoruhodné inspirace. K nim patří i naše téma.